

Rodovo vyvážený jazyk: prejav
demokratizácie spoločnosti alebo
(ideologického) násilia na jazyku?

Roman Soóky

Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV

Morfológia slovenského jazyka (1966)

Prírodný rod

- Mužské pomenovania slúžia vo väčšine prípadov nielen ako názvy mužských osôb, ale i ako súhrnné pomenovanie osôb bez rozlíšenia pohlavia:
učiteľ = tak učiteľ, ako aj učiteľka
- bezpríznačový mužský rod :
príznačový ženský rod

Kedy vznikla?

Z akého materiálu čerpala?

„diela umeleckej prózy od realizmu podnes“ (1966)

Aké metodologické východisko?

štrukturalizmus

Ako vzniká jazykový svet?

1. Prostredie je iba zdrojom afordancií na rôznorodé akcie – vytvára selekčný tlak na správanie jednotlivých organizmov.
2. Regulácia správania na základe informácií, kt. dokáže (a)percepciou z prostredia obsiahnuť.
3. Informácie sú ukotvené v prostredí.

Morfológia slovenského jazyka (1966)

Prirodzený rod

- Mužské pomenovania slúžia vo väčšine prípadov nielen ako názvy mužských osôb, ale i ako súhrnné pomenovanie osôb bez rozlíšenia pohlavia:
učiteľ = tak učiteľ, ako aj učiteľka
- bezpríznakový mužský rod :
príznakový ženský rod

Kedy vznikla?

Z akého materiálu čerpala?

„diela umeleckej prózy od realizmu podnes“ (1966)

Aké metodologické východisko?

štrukturalizmus

Feminizácia
slovenčiny
ochudobňuje
jazyk

Je to proti
povahe/princípom
jazyka

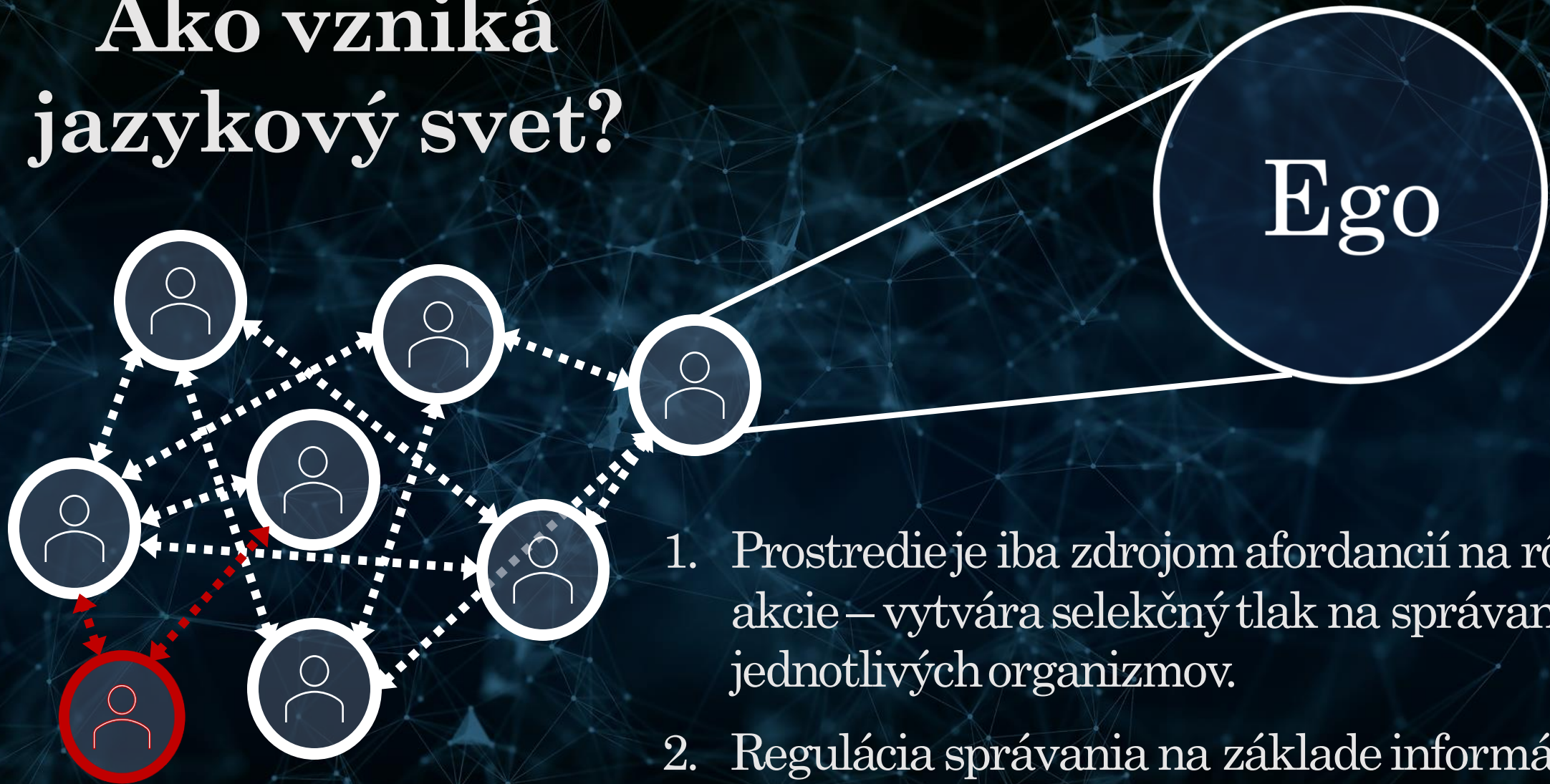
Objektivistická
pozícia

Subjektivistická
pozícia

Vytvára
jazykové
absurdity

RCJ je fenomén,
ktorý vychádza z
neznalosti
slovenčiny

Ako vzniká jazykový svet?

1. Prostredie je iba zdrojom afordancií na rôznorodé akcie – vytvára selekčný tlak na správanie jednotlivých organizmov.
2. Regulácia správania na základe informácií, kt. dokáže (a) percepciou z prostredia obsiahnuť.
3. Informácie sú ukotvené v prostredí.

Objektívna realita – Skúsenosť (pamäťová stopa, resp. mentálna reprezentácia) –
Ekvivalentný (jazykový) svet

- Konkrétny jazykový svet utvára ego konkrétneho človeka.
- Jazyk:
 - sústava verbálnych prostriedkov,
 - mimoverbálna sústava fyziologických foriem, kt. prežívame v istom intencionálnom stave.
- Individuálny jazykový svet $\neq$ súkromný jazyk.

Prečo si teda občas nerozumieme?

Sebaprojekcia ega

- Spôsob, akým rozumieme svetu.
 - Spôsob, akým ako autonómne jazykové bytosti vstupujeme do komunikácie.
 - Spôsob, akým externalizujeme svoje významy – orientujeme pozornosť iných.
-

Demokratizácia spoločnosti

- Prechod od autoritárskeho režimu k demokracii
- Demokratizácia demokracie
 - Odpoveď na nedostatky reprezentatívnej demokracie, ktoré spočívajú predovšetkým v nedostatočnom zastúpení obyvateľstva s nižším socio-ekonomickým statusom, resp. s odlišnou etnickou, rasovou, či rodovou identitou.

Reakcia ega na spoločenský problém?

„Podstata tvorivého jazykového činu je v tom, že jedincovi sa javí konvenčný jazykový materiál ako neadekvátny na vyjadrenie istej skutočnosti, a preto sa tvorivý jednotlivec rozhodne vyhľadať nový výraz či konštrukciu, ktorá by lepšie vystihovala podstatu daného javu.“

V. Krupa, 1993, s. 58

- Jazyková tvorivosť
- Operatívnosť a ikonickosť – výrazová štruktúra F. Mika

čitateľky a čitatelia

čitateľstvo

Ďakujem Vám za
interpretačnú otvorenosť!

Literatúra

DOLNÍK, J. 2012. *Sila jazyka*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram.

DOLNÍK, J., et. al. (2015). *Cudzosť – jazyk – spoločnosť*. Bratislava: IRIS.

CVIKOVÁ, Jana, et al. (2014). *Analýza významu a možností používania rodovo vyváženého jazyka*. Národný projekt Inštitút rodovej rovnosti.

GIBSON, J. J. (2014). *The ecological approach to visual perception: Classic edition*. New York: Psychology press.

KRUPA, V. (1993). Jazyková relativita a predpoklady jazykovej tvorivosti. *Jazykovedný časopis*, 44(1), 54–59.

MATURANA, H. R., & VARELA, F. R. (1987). *The tree of knowledge: The biological roots of human understanding*. Boston: Shambhala Publications.

MIKO, F. 1989. *Aspekty literárneho textu: Štúdie 6*. Nitra: Pedagogická fakulta.

SOÓKY, R. (2022). How (un) freedom is being developed: The linguistic world of one political party in Slovakia concerning liberalism. *Jazykovedný časopis*, 73(3), 329–353.